

PAULINA BORODZIUK

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku

Z działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w latach 2019–2020

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U.2020.282 t.j. z dnia 21 lutego 2020), jednym z zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków jest upowszechnianie wiedzy o zabytkach. Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków w latach 2019–2020 podejmował liczne działania w tym zakresie.

W 2019 r. prof. Małgorzata Dajnowicz – Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków wpisała do rejestru zabytków województwa podlaskiego 88 obiektów (14 zabytków nieruchomych, 74 zabytki ruchome). To o 18 obiektów więcej niż rok wcześniej (70 zabytków w 2018 r.) i aż o 44 obiekty więcej niż w 2017 r. (44 zabytki). Ponadto, podobnie jak w ubiegłym roku, kwota pozyskana przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa podlaskiego była rekordowa. Rozdysponowano blisko 2,2 mln zł. Wiele obiektów otrzymało dotację ze środków wojewódzkiego konserwatora po raz pierwszy.

Ważnym wydarzeniem w działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków prof. Małgorzaty Dajnowicz było otrzymanie tytułu profesora nauk humanistycznych. Jest to najwyższy stopień kariery naukowej. 28 listopada 2019 r., podczas uroczystej gali w Pałacu Prezydenckim w Warszawie, wojewódzka konserwator zabytków odebrała ten zaszczytny tytuł z rąk Prezydenta RP Andrzeja Dudy.

4 lutego 2019 r. w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku została zorganizowana konferencja prasowa dotycząca działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w 2019 r. Prof. Małgorzata Dajnowicz opowiedziała dziennikarzom o udzielonych dotacjach, liczbie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa podlaskiego, a także o działaniach związanych z upowszechnianiem wiedzy o zabytkach w 2019 r. Ważnym punktem spotkania z mediami było przedstawienie planów ochrony i opieki nad zabytkami w kolejnym roku.



1. Konferencja – podsumowanie pracy PWKZ w 2019 r. Fot. P. Borodziuk
**Conference – summary of the work of the Podlaskie Voivodship Monument
Conservation Officer in 2019. Photo by P. Borodziuk**

Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków zorganizował spotkanie dotyczące znakowania zabytków tzw. znakiem Błękitnej Tarczy. 13 lutego 2020 r., na zaproszenie prof. Małgorzaty Dajnowicz, do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków przyjechali przedstawiciele starostw z województwa podlaskiego. W wydarzeniu wziął udział także Bohdan Paszkowski, wojewoda podlaski. Wojewódzka konserwator zabytków zachęcała do umieszczania na zabytkach wpisanych do rejestru znaku informującego o tym, że obiekt ten podlega ochronie, tzw. znaku Błękitnej Tarczy. Oznaczenie zabytku znakiem Błękitnej Tarczy ma na celu zapewnienie mu rozpoznawalności i ochrony prawnej, podniesienie świadomości u mieszkańców i turystów o wyjątkowej wartości danego obiektu, przeciwdziałanie ewentualnym atakom wandalizmu. Jest to także forma promocji dziedzictwa narodowego. Znakiem „Zabytek chroniony prawem” wyróżnia się zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków. Błękitna tarcza to międzynarodowy symbol ochrony dóbr kultury. Opis znaku został zamieszczony w Konwencji haskiej z 1954 r. w celu ochrony zabytków podczas konfliktów zbrojnych, a pomysłodawcą formy graficznej i jej autorem był polski konserwator zabytków prof. Jan Zachwatowicz. Prof. Małgorzata Dajnowicz przekazała gościom symboliczne tarcze i zachęcała starostów do prowadzenia akcji informacyjnej na temat możliwości umieszczania znaku na zabytkach (np. poprzez media społecznościowe, strony internetowe, na tablicach ogłoszeń itp.).



2. Konferencja dotycząca znakowania obiektów Błękitną Tarczą. Fot. P. Borodziuk
Conference on designating heritage sites with the Blue Shield. Photo by P. Borodziuk

Wyjątkowe zabytkowe obrazy pochodzące z podlaskich kościołów i cerkwi można było oglądać na wystawie *Umarł i Zmartwychwstał. Wybrane dzieła sztuki z terenu województwa podlaskiego*. Uroczyste otwarcie wystawy Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków zorganizował 5 marca 2020 r. w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku. Ekspozycję tworzy 16 plansz z obrazami nawiązującymi do tajemnicy męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa. Dzieła pochodzą z różnych okresów, głównie z XVIII i XIX w. Najstarszy obraz został namalowany na przełomie XVI i XVII w. Wystawa skierowana była do szerokiej grupy odbiorców – od młodzieży wczesnoszkolnej do seniorów. Każdy mógł przeżyć ją w inny sposób, szczególnie podczas trwającego wówczas w Kościele katolickim i Cerkwi prawosławnej Wielkiego Postu. Wystawa stwarzała możliwość do poszerzenia wiedzy na temat sztuki sakralnej, a przy tym skłaniała do zadumy i refleksji. W otwarciu wystawy wzięli udział m.in: Jego Ekscelencja Najprzewielebniejszy Jakub, arcybiskup białostocki i gdański, Jego Ekscelencja Najdostojniejszy Biskup Henryk Ciereszko – biskup pomocniczy archidiecezji białostockiej, Jego Ekscelencja Biskup Tadeusz Bronakowski – biskup pomocniczy diecezji łomżyńskiej, Bohdan Paszkowski – wojewoda podlaski, ks. kan. dr Marian Strankowski – rektor Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku, Beata Pietruszka – podlaski kurator oświaty, Piotr Półtorak – dyrektor Teatru Dramatycznego w Białymstoku.

Słowa uznania w liście do prof. Małgorzaty Dajnowicz skierował JE biskup Piotr Sawczuk – biskup diecezji drohiczyńskiej: „Korzystam z okazji, aby wyra-

zić wdzięczność Pani Profesor i całemu Wojewódzkiemu Urzędowi Ochrony Zabytków za promowanie kultury chrześcijańskiej oraz tradycji narodowo-patriotycznych naszego Regionu, zwłaszcza Podlasia”. Z kolei marszałek województwa podlaskiego Artur Kosicki w wystosowanym na tę okazję liście pogratulował organizacji wystawy:

serdecznie gratuluję organizacji w gościnnych progach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku niezwyklej wystawy pt. „Umarł i Zmartwychwstał”. Poprzez prezentację wybranych dzieł sztuki z terenu województwa podlaskiego, ukazuje ona temat Zmartwychwstania Pańskiego, co skłania nas – chrześcijan do szczególnej refleksji duchowej z racji trwających dni Wielkiego Postu.

Następnego dnia wystawa została przewieziona do kościoła pw. św. Rocha w Białymstoku, gdzie była eksponowana do Wielkanocy. Od czerwca można ją oglądać w Muzeum Archidiecezjalnym w Białymstoku.



3. Wystawa *Umarł i Zmartwychwstał*. Fot. P. Borodziuk
The *He Died and Is Risen* exhibition. Photo by P. Borodziuk

Ważnym wydarzeniem w działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków był odbiór prac konserwatorskich na zabytkowym dworcu PKP w Białymstoku. 2 czerwca 2020 r. na zaproszenie prof. Małgorzaty Dajnowicz przedstawiciele mediów mieli niepowtarzalną okazję, żeby zobaczyć wnętrze dworca po

zakończeniu szeroko zakrojonych prac konserwatorskich. W ramach inwestycji przywrócony został pierwotny wystrój wnętrza z uwzględnieniem takich elementów, jak zdobienia ścian i sufitów, żeliwne słupy oraz ozdobne posadzki. Tym samym wnętrze obiektu nawiązuje swoim wyglądem do tego z ok. 1910 r. Wyburzone zostały także antresola, wykonana w budynku podczas jego poprzedniej modernizacji, oraz przybudówka z lat osiemdziesiątych XX w. Przywrócenie obiektowi historycznego wyglądu poprzez wyeksponowanie jego walorów architektonicznych i zabytkowych udało się pogodzić z pełnym przystosowaniem budynku do potrzeb osób o ograniczonej mobilności, w tym podróżnych z niepełnosprawnościami. Prof. Małgorzata Dajnowicz tak mówiła podczas odbioru o przeprowadzonych pracach konserwatorskich:

Na podstawie kilkunastu komisji konserwatorskich, mających na celu ustalanie kolejnych etapów prac, licznych konsultacji merytorycznych w urzędzie i obiekcie, jakie odbyliśmy podczas odtwarzania powstającej koncepcji dworca PKP w Białymstoku, nawiązującej w całości, jak i w detalu do obiektu z przełomu XIX i XX w., mogę stwierdzić, że będzie to zabytek bardzo reprezentacyjny, jedna z pereł zabytkowych naszego regionu i kraju. Jestem przekonana, że ta pewnego rodzaju kreacja konserwatorska, ustalona w dużym zakresie m.in. na podstawie źródeł ikonograficznych, będzie nie tylko świadectwem minionej epoki, ale i dowodem, że dworzec kolejowy może jednocześnie służyć pasażerom, jak i stanowić przystanek na szlaku najpiękniejszych zabytków w Polsce z okresu zaborowego, stanowiąc jego ważną część.



4. Odbiór robót budowlanych związanych z przebudową dworca PKP w Białymstoku.

Fot. P. Borodziuk

Construction work acceptance in the redevelopment of Białystok Railway Station.

Photo by P. Borodziuk

Na początku lipca 2020 r. województwo podlaskie odwiedził wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński. Program całoninowej wizyty uwzględniał zwiedzanie wielu pięknych i ważnych miejsc. Prof. Małgorzata Dajnowicz pokazywała i omawiała zabytki cenne ze względu na wartości artystyczne, historyczne lub naukowe. Minister Piotr Gliński zwiedził doskonale zachowany barokowy zespół kościoła Trójcy Przenajświętszej w Tykocinie, ufundowany przez hetmana Jana Klemensa Branickiego, o wyjątkowych walorach historycznych i artystycznych w polskiej architekturze barokowej. Następnie, razem z prof. Małgorzatą Dajnowicz, zwiedził wybitne dzieło architektury okresu międzywojennego autorstwa Oskara Sosnowskiego – zespół kościoła pw. Chrystusa Króla i św. Rocha w Białymstoku. Świątynia jest pomnikiem-wotum dziękczynnym za odzyskaną przez Polskę niepodległość. W 2018 r. uznana została przez prezydenta RP za Pomnik Historii. Ostatnim punktem wizyty wicepremiera w województwie podlaskim był malowniczy Supraśl. Prof. Piotr Gliński odwiedził m.in. Dom Ludowy, zabytkowy pałac Buchholtzów, w którym obecnie mieści się Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Artura Grottgera, a także monaster Zwiastowania Przenajświętszej Bogarodzicy.



5. Wizyta wicepremiera Piotra Glińskiego. Fot. P. Borodziuk
Visit from Deputy Prime Minister Piotr Gliński. Photo by P. Borodziuk

Ochrona wsi Kruszyńniany to główny temat w spotkaniu zorganizowanym przez prof. Małgorzatę Dajnowicz z udziałem wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego, generalnego konserwatora zabytków – prof. Magdaleny Gawin. Podlaska konserwator zabytków powiedziała podczas rozmowy z dziennikarzami:

W związku z planowanymi inwestycjami, dotyczącymi budowy ferm przemysłowych drobiu w odległości około 1400 metrów od granicy ochrony konserwatorskiej Kruszynian (gdzie mizar i meczet uznane zostały przez prezydenta RP za Pomnik Historii) postanowiłam o zorganizowaniu zamkniętego spotkania merytorycznego z udziałem prof. Magdaleny Gawin – generalnego konserwatora zabytków, wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego na temat dalszych możliwych i szerszych form ochrony wartości kulturowych związanych z tą miejscowością. Zasadniczo podczas dyskusji rozważane były dwie koncepcje ochrony – utworzenia w tym miejscu parku kulturowego oraz parku krajobrazowego.

Uczestnicy spotkania wspólnie wypracowali kompromis dotyczący możliwych form ochrony Kruszynian – utworzenie parku kulturowego lub parku krajobrazowego. Oba warianty są konsultowane z udziałem samorządu lokalnego i mieszkańców. W spotkaniu roboczym, które odbyło się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku 15 lipca 2020 r., wziął udział także wojewoda podlaski Bohdan Paszkowski, wicemarszałek województwa podlaskiego Wiesława Burnos, starosta sokólski Piotr Rećko, burmistrz Krynek Jolanta Gudalewska, radca minister ds. konserwatorskich Zbigniew Maj, zastępca podlaskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków mec. Małgorzata Kierzkowska, przewodniczący Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Kruszynianach Bronisław Talkowski, przedstawicielka Stowarzyszenia „Dolina Nietupy” Kaja Kojder.



6. Spotkanie dotyczące ochrony Kruszynian z wiceminister Magdaleną Gawin. Fot. P. Borodziuk
Meeting with Deputy Minister Magdalena Gawin on the protection of Kruszyniany village.
Photo by P. Borodziuk

Tego dnia wiceminister Gawin i prof. Dajnowicz spotkały się także z rektorem Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku – prof. Adamem Krętowskim, żeby porozmawiać o postępach prac konserwatorskich prowadzonych przy pałacu Branickich w Białymstoku (obecnie siedziba Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku). Główna rezydencja hetmańska Jana Klemensa Branickiego to obiekt o wyjątkowej wartości dla architektury i sztuki polskiej, wzorowany na siedzibach królewskich i możnowładczych charakterystycznych dla XVII-wiecznej architektury pałacowej Francji. Pałac Branickich w Białymstoku jest zaliczany do najpiękniejszych realizacji barokowej architektury w tej części Europy. Mecenat hetmana Jana Klemensa Branickiego doprowadził w XVIII w. do opatrzenia białostockiego pałacu mianem „Polskiego Wersalu”. W tym roku prowadzone będą prace konserwatorskie zewnętrznych elementów architektonicznych pałacu Branickich. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku otrzymał na ten cel dotację Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ostatnim przystankiem na trasie wizyty wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego w województwie podlaskim była zabytkowa leśniczówka Dziedzinka w samym sercu Puszczy Białowieskiej. Położona w środku lasu, przy polnej drodze, na prostokątnym, nieogrodzonym siedlisku drewniana leśniczówka została wybudowana w 1935 r. Przez ponad 30 lat mieszkała tu Simona Kossak – profesor nauk leśnych, biolog i miłośniczka dzikiej przyrody. Prof. Małgorzata Dajnowicz, wojewoda podlaski Bohdan Paszkowski i dyrektor Białowieskiego Parku Narodowego Michał Krzysiak pokazali wiceminister Gawin także zespół pałacowo-parkowy



7. Spotkanie z dziennikarzami pt. „Porozmawiajmy o zabytkach”. Fot. P. Borodziuk
 “Let’s talk about historical monuments” press meeting. Photo by P. Borodziuk

w Białowieży, jeden z najcenniejszych tego typu zabytków w województwie podlaskim. Ogromne walory historyczne tego miejsca związane są z pobytem tu królów polskich oraz carów rosyjskich.

„Porozmawiajmy o zabytkach” to tytuł spotkania z dziennikarzami zorganizowanego 27 sierpnia 2020 r. przez prof. Małgorzatę Dajnowicz, podlaską konserwator zabytków w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku. Była to okazja do poinformowania przedstawicieli mediów o planach objęcia ochroną wielu cennych miejsc z województwa podlaskiego. Prof. Małgorzata Dajnowicz opowiedziała także o zakończonych już pracach konserwatorskich dofinansowanych w tym roku przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.